

УДК 008(062.552)
Т65

Редакційна колегія:

Л.Г.Омельченко — директор Обласного організаційно-методичного центру культури і мистецтва, заслужена артистка України;

О.Г.Бугайченко — завідувач відділу інноваційних культурних проєктів та міжнародного співробітництва Обласного організаційно-методичного центру культури і мистецтва;

Н.М.Роман — кандидат педагогічних наук, доцент Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, член Національної спілки музикантів України

Традиційна культура в умовах глобалізації: синергія традиції та інновації. Матеріали науково-практичної конференції (21-22 червня 2019 року). – Харків : Друкарня Мадрид, 2019. – 398 с.

ISBN 978-617-7845-00-2

До збірки увійшли тези та доповіді, в яких науково обґрунтовуються напрями відтворення й розвитку традиційної культури в умовах глобалізації, висвітлюються проблемні аспекти і концептуальні засади поєднання традиції та інновації в сучасному культурному полі. Висновки та результати досліджень, представлені провідними вченими, педагогами й мистецтвознавцями в ході роботи науково-практичної конференції «Традиційна культура в умовах глобалізації: синергія традиції та інновації», яка відбулася 21-22 червня 2019 року в м. Харкові, підкреслюють можливості успішного подолання кризи національної ідентичності на фоні збереження мультикультуралізму й толерантності, модернізуючи їх за допомогою використання сучасних інноваційних засобів.

У конференції взяли участь науковці з різних областей України, а також із Білорусі, Молдови та Китаю. На прикладі української культури та культурному досвіді інших країн, у ході наукової дискусії визначено локальні напрями та стилі, накреслено шляхи збереження традиційної культури в умовах полікультурного суспільства, активізації міграційних процесів та розширення культурно-інформаційного простору. Дослідниками доведено, що модернізація сучасного життя може комфортно співіснувати зі збереженням тотожності й автентичності, демонструючи тим самим синергію традиції та інновації.

Для широкого кола науковців, практиків, а також усіх тих, хто цікавиться питаннями дослідження традиційної культури, її модернізацією, синергією традиції та інновації в українській та світовій культурі в умовах глобалізації.

УДК 008(062.552)

ISBN 978-617-7845-00-2

© Обласний організаційно-методичний центр культури і мистецтва, 2019
© «Друкарня Мадрид», 2019

Н. Л. Акімова,
народний майстер, методист
Центру дитячої та юнацької творчості №1
Харківської міської ради,
член Національної спілки майстрів
народного мистецтва України

**ШЛЯХИ ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ
У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ СУЧАСНИХ ЗРАЗКІВ
ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА
з досвіду роботи**

У які б часи становлення, відродження чи розквіту держави ми би не жили, важливу роль та відповідальність перед суспільством у вихованні людини несе родина. Особливу увагу українці приділяють вихованню дітей та наданню їм гідної освіти. Виховання базувалося на любові, гідності та честі, повазі до власної думки, власного рішення, працелюбстві. Моє твердження базується на досвіді багаторічної роботи вчителем початкових класів та трудового навчання. Усвідомлення виховання дитини у гідності та повазі до особистості було розпочато ще в дитячі роки, коли разом із батьками, починаючи з 1976 р., ми вирушали в автомобільні подорожі. Нам довелося відвідати першим Крим, Білорусь, країни Балтії, Карелію, міста за полярним колом: Мурманськ, Архангельськ, Ломоносов. Залишилися в моїй пам'яті екскурсії містами «Золотої кільця» Росії, Ленінград, острів Кіжи, Соловецький архіпелаг, Молдова.

Особливе враження на мене справили міста і села західної України. Від спілкування з місцевим населенням, відвідувань музеїв та виставок у мене захоплювало подих. Я дізнавалася про справжню історію життя людей не з книжок, у яких завдяки комуністичному режиму правди не було, а з розповідей людей, яких ми зустрічали під час мандрівок. Звісно, багато речей викликало безліч запитань. Чому такі розбіжності з офіційними даними та розповідями людей? Із часом, а минуло майже 30 років, все потихеньку ставало на свої місця.

Тож від традиції до інновації. Я з власного досвіду можу стверджувати, що завдяки моїй родині, яка своєчасно надала мені можливість познайомитися з культурою та традиціями різних народів, які мешкали на теренах колишнього СРСР, від вміння спостерігати за природою та захоплюватись її красою, шанувати важку працю інших

С.М. Садовенко «КУЛЬТУРНА ФОРМА» ТА «КУЛЬТУРНИЙ АРТЕФАКТ» У ТЕОРЕТИЧНИХ МОДУСАХ КУЛЬТУРОЛОГІЇ.....	291
О.В. Сапожнік ВИКОРИСТАННЯ ФОЛЬКЛОРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ У ЦЕРКОВНІЙ ПОХОВАЛЬНО-ОБРЯДОВІЙ МУЗИЦІ православна традиція.....	296
М.М. Саппа ПАЛОМНИЦТВО ЯК ФЕНОМЕН ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ	301
М.О. Семенова ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАДИЦІЙНОЇ НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ СЛОБОЖАНЩИНИ ЗАСОБАМИ ІСТОРИЧНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ	310
Ю.О. Соловійова ОЗНАЙОМЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ З ВІНОЧКОМ ЯК ТРАДИЦІЙНИМ ЕЛЕМЕНТОМ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ОБРЯДІВ .	319
Н.В. Студенець СИНЕРГІЯ ТРАДИЦІЇ ХАТНЬОГО РОЗПИСУ В СУЧАСНИХ ХУДОЖНІХ ПРАКТИКАХ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ	322
В.А. Сушко ПРОБЛЕМА ВІДТВОРЕННЯ ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ: МІЖ ГЛЯДАЦТВОМ ТА ВИКОНАВСТВОМ	325
Д.Г. Трегубов, І.М. Трегубова ЗБЕРЕЖЕННЯ МОВНИХ КУЛЬТУР ЯК МАРКЕР РОЗВИНУТОГО ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СУСПІЛЬСТВА	328
О.В. Турмис ПОНЯТТЯ І РІЗНОВИДИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: СОЦІАЛЬНИЙ ТА МОВНИЙ АСПЕКТИ	335
О.О. Федотова ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА ТРАДИЦІЯ ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ	338
Г.Г. Фесенко МІСЬКІ ЛАНДШАФТИ І ТРАДИЦІЙНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ АВТЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	341
Л.А. Чабак ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	346

М.В. Чернявська ЗНАЧЕННЯ ІГРАШКИ ДЛЯ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ В УКРАЇНІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ.	349
Чжан Вей СИНЕРГІЯ ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ ОХОРОНИ ГОЛОСУ ПРЕДСТАВНИКІВ ГОЛОСОМОВНИХ ПРОФЕСІЙ	354
Чжан Ювень ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У КНР	357
Чжоу Ілей ПРОБЛЕМИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ В ОСВІТІ КИТАЮ	359
І.З.-М. Шегда ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙ У ТВОРАХ МАЙСТРІВ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА НА ПРИКЛАДІ ВИРОБІВ У ТЕХНІЦІ «ТРАДИЦІЙНОГО ХАРКІВСЬКОГО КОЦАРСТВА».....	361
Л.В. Шемет СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДИТЯЧОГО НАРОДНО-ОРКЕСТРОВОГО ВИКОНАВСТВА В УКРАЇНІ.	365
А.М. Шніцар ГІТАРНИЙ КОНЦЕРТ У ТВОРЧОСТІ ВОЛОДИМИРА КАРЛАША.....	368
С.М. Шумакова КОНЦЕПЦІЯ «ПОСТДРАМАТИЧНОЇ ТЕАТРАЛЬНОСТІ»	370
М.М. Шуть ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ІГРОВІЙ КУЛЬТУРІ: ВІД ІГРОСПРОБ ДО ГЕЙМІФІКАЦІЇ	372
В.С. Яценко РОЗВИТОК ЕКОЛОГО-ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: РОЛЬ ДОВКІЛЛЯ У ПІЗНАННІ КРАСИ І ВИХОВАННІ ПОЧУТТІВ	379
О.А. Яцина СТАНОВЛЕННЯ ОСНОВ СУЧАСНОГО ЖИТЛОБУДУВАННЯ В ХАРКОВІ в кінці ХІХ – на початку ХХ ст.	385

Д. Г. Трегубов,
кандидат технічних наук,
доцент Національного університету
цивільного захисту України

І. М. Трегубова,
керівник гуртка-методист
Центру дитячої та юнацької творчості №1
Харківської міської ради

ЗБЕРЕЖЕННЯ МОВНИХ КУЛЬТУР ЯК МАРКЕР РОЗВИНУТОГО ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СУСПІЛЬСТВА

Питання збереження мовних культур перехрещується з питанням про самоідентифікацію громадян, що є основою державності. Події останніх років на Україні загострили цю проблему.

Певну культурну ідентичність людина набуває, знаходячись у середовищі людей, носіїв відповідних традицій [8]. Автори вказаної роботи стверджують, що людина може мати водночас декілька ідентичностей. Таке твердження можна прийняти, якщо розбити це поняття на складові: певні смаки, звички, сімейні традиції та інше. Але якщо культурну ідентичність розуміти, як узагальнену характеристику особистості, то вона не може мати протилежних складових. І у разі обговорення культурної ідентичності мешканців певної держави, необхідно говорити про певну загальну рису, загальну культурну традицію. В першу чергу такими традиціями є мова та віра.

Стосовно сучасного мовного середовища Харківської області можна зауважити, що жителі великих міст здебільшого розмовляють російською мовою, а сел – україномовним суржиком. Тобто мешканці Харкова та багатьох інших міст втратили свою традиційну культуру. За статистикою, 92% жителів України вважають себе українцями за національністю й лише 55% говорять нею вдома [3; 8]. Тим не менш, за враженнями деяких росіян, сучасні мешканці окупованого Криму за менталітетом здебільшого є українцями. Тобто російськомовні мешканці найбільш русифікованих регіонів України все ж таки мають менталітет відмінний від російського, навіть за браку національної української самосвідомості. Можна також відзначити феномен, що діаспора намагається зберегти традиційні елементи культури більш ретельно.

Але якщо подивитись на історичні карти розселення українців та мовний склад українських територій на початку ХХ ст. за даними переписів, то виявиться, що найбільша вага російської мови була у південних регіонах, а Харківський регіон характеризувався третім рівнем україномовності – 80 %. Так, ще лише 150 років тому Олександра Стороженко в оповіданні «Закоханий чорт» [10] описує Харків тих часів: «... лучалось мені деколи навідуватися у рідну Україну, так чи довго ж то спочинеш під теплим її крилом?.. стане легеню, мов на крилах тебе підняло!.. Та з ... Липець наша Україна теперечки ... Московщиною дивиться – намість шинків проклята кабащина, постоялі двори на московський звичай, а от як перехопишся через річку Харків, то хто б не сказав, що се божа сторона!». Тобто Харків був на той час містом української та україномовної культури. О. Стороженко фіксує експансію російських традицій на українські землі. За період промислової революції у царській Росії та «госування» шарів населення за радянських часів місто Харків втратило україномовність. Цей факт можна констатувати на момент буржуазної революції 1917 р. В моєму сімейному архіві листи харків'ян-медиків початку ХХ ст. написані вже російською мовою. Але звертає на себе увагу й те, що у селах Харківської області, навіть на межі з Росією, мешканці досі розмовляють майже тим україномовним суржиком, що і в багатьох інших регіонах України.

Як відбувається втрата україномовності? Деякі письменники, пісенні виконавці починали свою творчість на українській ниві творчості, надалі перейшли на російськомовну сферу діяльності. Мабуть вони й не помітили, як втратили національну самосвідомість, стали «росіянами». Є думка, що росіяни – це значною мірою сукупність людей, які втратили первинну національну самосвідомість, люди, яким потрібне «євшан-зілля». За Миколою Вороним, який поетично переосмислив давню половецьку легенду, є чарівна трава «євшан-зілля», яка допомагає людині згадати забутий рідний дім [2]. Якщо аналізувати цю ідею, виникає дилема: а що робити людині в якій є декілька коренів походження? Але визначальною є безперервна ланка взаємозв'язку людини шляхом народних традицій з рідною землею; не існує людини без коренів, і, якщо вона їх не помічає, їй таки потрібно євшан-зілля. Ірина Калинець в альманасі «Євшан-Зілля», який виходив за її редакцією, розглянула цю тему у напрямку – що потрібно українцю за розлуки з рідною землею: «...для оспалих духом... гіркий полин... гіркота життя навертають людину ... до початків...» [5].

Маловідомий харківський поет, Ілляшенко Григорій Романович (1911-1992 рр.), за походженням із м. Миргород, крім української інших мов не знав, мешкав у Харкові з кінця 30-х рр. минулого століття), був вимушений перейти на російськомовну традицію мешканця Харкова. Але вірші увесь час писав лише українською [11], не втративши української самоідентифікації в серці, мабуть тому у його архіві багато відмов від редакторів різних видань.

Ткач М.М., український поет, кінодраматург, критик, теж залишився на україномовній творчій ниві. Народився в Закарпатті за часів румунської влади, святом для нього стало воз'єднання з Україною в 1940 р. Це знайшло своє відображення у вірші «Моя Україно» [1], який було покладено на пісню. Можна сказати, що автор бачив серцем світло, яке стало власним «євшан-зіллям».

Початок конфліктного співіснування української та російської культур можна віднести до появи «першого великороса» на політичній арені Русі з середини XII ст. – Андрія Боголюбського [6]. Його дії у ролі князя на початковому етапі можна охарактеризувати як заздрість до величчя та традицій Київської Русі, що далі переросло у ненависть та помсту. Так Андрій (Китай) не став князювати у Вишгороді за волею батька, а навпаки – викрав звідти «чудотворну» ікону та зробив її «Володимирською», далі він намагався прикрасити Володимир-Заліський церквами не гірше Києва та створити власну православну митрополію; наступним етапом цих дій стало руйнування Києва та порушення багатьох традицій Русі. Таким чином, Андрій проявив себе як людина з неруською культурною самоідентифікацією. Більш того, помітний намір підміни ідентичностей населення Русі. У термінології сьогодення – це «фейк», втілений у життя. Логічно, що після виконання підготовчих процесів для своєї ідеї, Андрій винищує Київ, щоб завершити процес підміни. Мабуть такий початок російського самодержавства «запрограмував» майбутній розвиток політичних інтересів Росії, особливо у напрямку її ставлення до України.

Росія весь час спільної історії нав'язувала власну культурну ідентичність та присвоювала певні риси української (руської) культурної ідентичності, чим перетягувала людей до власної сфери впливу. Впливовими діями в даному напрямку було також перенесення Київської митрополії у Володимир та далі у Москву й перейменування Київської митрополії у Московську, а «Московії» у «Росію», що збігається з західним написанням «Русь».

На території Росії й досі продовжується стирання української та деяких інших національних ідентичностей, що мають вихідним корінням Київську Русь. Зараз не кращі часи переживають українці Ставропольського краю. В 2012 р. було ліквідовано українське товариство «Дніпро» [9] (огляд джерела позначається вереснем 2018 р., на даний момент новину за 2012 р. видалено). Не знаходять кошти на випуск україномовної преси та літератури. Не викладають для українців «Рідну мову». За умов інформаційної пропаганди і залякування, на самодіяльні зустрічі українського товариства збирається все менше людей. Відбувається свідоме стирання національної ідентичності, як це відбувалося і на території України. За даними всеросійського перепису у 2002 р. у Ставропольському краї мешкало 45 тис. українців, а в 2010 – вже 30 тис. [7]. Куди поділася третина українців не зрозуміло; що цікаво, так само зменшилася і кількість білорусів, хоча чисельність інших національностей залишилася стабільною або збільшилася. Даний факт не можна списати на асиміляцію, оскільки суттєво збільшилася чисельність (більше, ніж на 10 тис.) вірменів, циган, даргинців. Така сама динаміка зменшення кількості представників української національності спостерігається у Белгородській області: 1989 р. – 75 тис., 2002 р. – 58 тис., 2010 р. – 42 тис. [7]. Скоріше за все політика Росії у цих місцевостях така сама, як і у Криму та Донбасі зараз, як за часів після Голодомору на Україні – штучне переміщення населення між регіонами для стирання самобутності певних національних або територіальних громад. Відбувається знищення української самосвідомості, як на території Росії, так і на території України (окуповані території). Ностальгія за українськими землями передбачає спілкування з рідним мовним середовищем. У відповідь на активну позицію місцевого українського товариства у Ставропольському краї перебував з гастрольями хор імені Г. Верьовки (2011 р.) [9].

Найсильнішим символом, який у скрутну годину є індикатором самоідентифікації, є прапор країни. Дисонансом для української самоідентифікації було бачити чужі прапори на вулицях Харкова навесні 2014 р., а надією на краще були жовто-блакитні стрічки, намальовані того складного періоду вночі на стовбурах. Такі самі враження сповідають кримчани-патріоти, коли туга і радість щемлять серце від української символіки, розташованої сміливою рукою, про що доповідає мешканець Криму, який кожен день висвітлює неправду російської пропаганди і водночас рахує дні окупації [4]. На початку жовтня 2018 р. ця цифра перевищила тривалість війни фашистської Німеччини

з Радянським союзом – 1418 днів. У новинах №1406 за 22.09.2018 р. він наводить слова іншого мешканця півострова: «Любіть Україну, якщо Ви того варті».

Зараз Україна переживає процес відновлення національної та культурної ідентичності. Значним шагом в цьому напрямку стало закріплення української мови, як єдиної державної, але це замала та не найбільш впливова дія у вказаному напрямку зрушень. Оскільки такі дії без певного підтримання створюють напрямок перетворення української мови на «мертву»: для діловодства та офіційного спілкування. Для відродження культурної ідентичності українця необхідні також інші дії, які б мали метою зближення ментальних просторів регіонів. Наприклад, у Харкові проходять дні французької культури. Це добре. Але немає днів Волинської, Луганської, Гуцульської, Татарської та інших культур українського простору – з ярмарками, виступами на вулицях гуртів народного, популярного та інших жанрів виконання. Всі свята та святкові заходи повинні бути наповнені українським колоритом. Навіть під час виборів повинна звучати загальна оглядова добірка мелодій українських народних пісень за регіонами України.

Можна запропонувати гостювання старших класів у навчальному процесі інших регіонів за принципом обміну. Як позитивний момент можна констатувати зменшення експансії російської культури, початок відродження сучасної української культури за ознаками наявності популярних в усіх регіонах пісень, фільмів, що дозволяють пишатися саме національними досягненнями. Усі засоби СМІ повинні мати частину інформаційного простору під гаслом «Пишаймося українським». За відсутності такого простору інформаційне поле заповнюється іншою, здебільшого негативною інформацією: аварії, вбивства, скандали, корупція та інше. Людина не бачить позитивних змін у власному житті, не робить самостійних висновків з наявних позитивних змін, не вірить власному життю, вона вірить інформаційному простору. Відповідно, мешканець України робить висновок, що в Україні все погано і ця країна є місцем для життя лише за вимушених умов, які склалися. Але для формування національної самосвідомості необхідно щоб «українське» асоціювалося зі святковим, гарним, якісним, перспективним.

Необхідно, в першу чергу, не стільки обмежувати використання російської мови, скільки створювати позитивне українське середовище. Шляхом до цього могло б стати залучення широких мас до традиційних українських свят, подій, акцій загальноукраїнського масштабу (наприклад, як «День вишиванки»).

Існує дилема стосовно частки української мови в процесі виховання дітей національних меншин. Нами в Центрі дитячої та юнацької творчості №1 Харківської міської ради було проведено дослідження з залучення дітей старшого дошкільного віку національних меншин до україномовного освітнього-розвиваючого простору (російськомовні діти, діти кавказького, арабського, афроамериканського походження). Діти обраної групи не розмовляли українською в близькому оточенні та не мали середовища, щоб спостерігати спілкування державною мовою.

У межах дослідження усе спілкування протягом навчального року з боку керівника гуртка, в тому числі під час перерви, здійснювалося українською мовою з залученням необхідного тлумачення деяких термінів мовою, добре зрозумілою дітям. Наприкінці навчального року не відмічено проблем у засвоєнні дітьми логічних, етичних, екологічних, творчих та інших понять. Діти з цікавістю приймали участь у вирішенні завдань створеного освітнього простору. Тому проблема виховання національних меншин, в першу чергу, полягає не у здібностях дитини та її здатності опанувати навчальним матеріалом українською мовою, а у бажанні батьків отримувати освіту саме рідною мовою. Тобто «м'який» варіант «україномовної» школи для дітей національних меншин, коли було б пом'якшене ставлення до помилок українською мовою та ризиків при вивченні не мовних предметів, є компромісним варіантом розширення україномовного простору та ідентичності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вірші про Україну. Моя Україно. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.znaika-club.com.ua/article1400962292> (дата звернення 09.2018).
2. Вороний М. Євшан-зілля (поема) / УкрЛіб. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=466>.
3. Межі українських земель на унікальних картах на початок ХХ ст. // ВСВІТІ, 2018. Режим доступу: <http://vsviti.com.ua/ukraine/24073> (дата звернення 05. 2019).
4. Новини Кримунаша, 2018. – Електронний ресурс: <https://crimea.ua1.wordpress.com>(дата звернення 09. 2018).
5. Орехович О. Товариство «Чернігівське земляцтво» в Києві / Офіційний сайт земляцтва. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<http://chz.org.ua/richna-peredplata-u-darunok> (дата звернення 09.2018).

6. Падіння Києва і втрата митрополичої кафедри / Курси лекцій. Історія Христової Церкви в Україні. Режим доступу: <http://www.bishop.kharkov.ua/kursi-lekcij/istoria-hristovoie-cerkvi-v-ukraieni> (дата звернення 05.2018).

7. Переписи населення Росийской Империи, СССР, 15 новых независимых государств [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.demoscope.ru/weekly/ssp/census.php?cy=8> (дата звернення 09.2018).

8. Смоліна О. О., Ополонін А. М. Культурна ідентичність як динамічне утворення (на прикладі культурної самоідентифікації населення східних областей України) // *Культура України*. Випуск 62. 2018. – С. 171-179.

9. Ставрополье с украинцами не дружит? // *Кавполит*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.kavpolit.com/articles/stavropole_s_ukraintsami_ne_druzhit-4725 (дата звернення 09. 2018).

10. Стороженко О. Закоханій чорт / Огнений змії. Фантастичні твори українських письменників ХІХ ст. – К.: Молодь, 1990. – 288 с.

11. Трегубов Д. Г., Трегубова І. М. Розгляд проблеми розлуки козака з рідною Україною в народних піснях // *Література й історія: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (11-12.10.2018 р.)*. Запоріжжя: ЗНУ, 2018. – С. 150-151.

О. В. Турмис,
кандидат філологічних наук,
викладач кафедри іноземних мов
Військової академії
м. Одеса

ПОНЯТТЯ І РІЗНОВИДИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: СОЦІАЛЬНИЙ ТА МОВНИЙ АСПЕКТИ

У суспільній свідомості та соціальному житті багатьох країн в другій половині ХХ ст., сталися певні зрушення, що обумовили появу ідеї і практики мультикультуралізму (МК). Це – розповсюджене поняття, яке відповідає різним дискурсам і різним практикам етнокультурної та іншої групової політики, вельми політизоване, а його трактування часто буває не завжди однозначним. Враховуючи велику кількість підходів до трактування МК в сучасному суспільстві, зупинимось на ключових моментах.

Найрозповсюдженішим, хоча і сумнівним, є трактування МК як культурної різноманітності, спричиненої такими об'єктивними явищами у суспільстві як завоювання, імміграція та ін. Насправді ж мультикультуралізм – це не сама різноманітність, а певний спосіб реагування на цю різноманітність, із застосуванням специфічних підходів до врегулювання відносин між представниками різних етнічних культурних груп [6, с. 1]. «Мультикультуралізм – це особливий підхід до розв'язання проблем культурної різноманітності на основі справедливості», – стверджує відомий британський політолог Ендрю Хейвуд [8]. Отже, якщо культурна різноманітність – це культурна гетерогенність суспільства, то МК – це принципи, політика і ідеологія, на яких базується ця культурна різноманітність.

Серед різновидів МК в сучасному суспільстві виділяють:

- ♦ ліберальний, плюралістичний та космополітичний – за класифікацією Е. Хейвуда [8].
- ♦ ліберальний інтегруючий мультикультуралізм та радикальний (жорсткий / мозаїчний).

Соціологічні опитування показують, що «твердий», «жорсткий», «радикальний» «мозаїчний» МК (зادля досягнення єдності нації і суспільства без уніфікації) здебільшого зустрічається в радикальних націоналістичних середовищах, незгодних та/чи незадоволених